

Pomoć koja je značila život

Povijest i značenje udruge »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz«

Ivan KOPREK

Sažetak

Pisac na pozadini razgovora s msgr. H. Wilschowitzom prikazuje povijest, načela i značenje karitativne udruge »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz« koja je u doba komunističkog režima na jugoistoku Europe svestrano (materijalno i duhovno) pomagala Crkvu i njezine projekte.

Uvod

»Živimo u vremenu potrebe i pomoći. Pomoć je potrebna u potrebi. Potreba postavlja mjeru pomoći. Pomoć mora biti primjerena potrebi. Pomoći stoga pripada odmjereno znanje potrebe. Ljudske potrebe nisu usmjerene samo za kruhom nego i na to da se dobije nešto duhovno.« Ovim je riječima započeo tumačenje smisla postojanja karitativne udruge »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz« (EHF), sa sjedištem u Beču, njezin predstojnik msgr. H. Wilschowitz. Što se krije iza naslova EHF?

U prvom redu zajednička inicijativa Austrijske i Njemačke biskupske konferencije koja je pod materijalnim aspektom uozbiljila zajedništvo (communio) Crkve rasprostranjene diljem svijeta i ostvarila nešto od onoga što i papa Ivan Pavao II. želi kada govori o novom zajedništvu, o novoj suradnji katolika u zapadnoj i istočnoj polovici europskog kontinenta.

Povijest projekta

EHF je kao katolička institucija solidarnosti katolika njemačkog govornog područja oblikovana isključivo od sredstava crkvenog poreza neovisno o bilo kakvim prilozima skupljenim za dobrotvorne svrhe. Kako je zapravo došlo do oblikovanja tog fonda?

Politički događaji u Mađarskoj u jesen g. 1956. suočili su Austriju s golemim mnoštvom izbjeglica. Iz tih je okolnosti nastao austrijski Caritas ne samo zato da pruži pomoć izbjeglicama nego da podupre nevoljne i one u oskudici i u samoj Mađarskoj.

Internacionalni Caritas u Rimu (Caritas Internationalis) osnovao je za tim u suradnji s bečkim Caritasom svoj vlastiti ured u Beču da bi kontinuirano usmjerio zapadno-europsku pripomoć i prosljeđivao je do najpotrebnijih. Pater Paulai, rodnom iz Mađarske, vodio je ovaj ured sve do rujna 1971. godine.

Tijekom akcija pružanja pomoći nevoljnicima i potrebnima u Mađarskoj osnovana je i u bavarskom gradiću Passau podružnica »Caritasa internationalisa« i bečke delegacije pod nazivom »Ostkirchenhilfe«. Osobno zalaganje, diplomacija i sposobnost uživljavanja gospodina Bartolomeja Resterera, koji je već onda mogao iznijeti vrijedna iskustva Caritasove pomoći za ratne zarobljenike, bitno su pridonijeli djelotvornosti rada ove institucije. Grad Passau postao je otada zbornom okupljalište pomoći njemačkih katolika određene za Mađarsku. U dugim godinama svojega rada za Crkvu u negdašnjem istočnom bloku, Bartolomej Rester ne samo da je velikom količinom materijalne pomoći otvorio put solidarnosti Crkve na Zapadu s Crkvom na Istoku nego je uspostavio i važne kontakte s crkvenom hierarhijom.

Tijekom tih aktivnosti našu je obalu između Splita i Dubrovnika g. 1958. zadesio velik potres. Mnoga su mjesta i naselja ostala opustošena i razorena. Nakon procijene stanja na postradalom području »Caritas internationalis« je započeo akciju pomoći koja je obuhvaćala i uključivala obnovu ili ponovnu izgradnju crkvi, župnih stanova i samostana.

Počevši od ovog programa, osobito od g. 1963., nastavila se neprekidna suradnja Njemačke biskupske konferencije s našim područjem. U tom teškom i osjetljivom poslu od iznimne je važnosti bio oprezan postupak kako se primateljima pomoći ne bi štetilo.

Događaji Praškog proljeća (1968. godine) doveli su do osnivanja izbjegličkog ureda u okviru austrijskog Caritasu u Beču koji je unatoč golemim smetnjama i otežavanjima omogućavao intenzivnu pomoć potrebnima u Čehoslovačkoj.

Na zasjedanju komisije za pomoć Crkvama na Istoku 28. rujna 1970. godine dokinuo se naziv »Caritas internationalis – poslanstvo Beč« (Caritas Internationalis – Delegation Wien) i na prijedlog o. Paulai oblikovan naslov »Katholisches Hilfswerk – Büro Wien« (Katoličko djelo pomoći – ured u Beču).

Austrijska biskupska konferencija, ne samo radi svoje zemljopisne blizine, oživjela je akciju koja je zapravo težila sličnim ciljevima kao i Njemačka biskupska konferencija, a ti su se ciljevi odnosili na financiranje programa – projekata u komunističkim zemljama.

Kako bi se zaobišlo nesuglasje, dvostrukosti i podudaranja u radu, i kako bi se stvorila potrebna koordinativnost, nametala se potreba da se oblikuje zajedničko i središnje mjesto za pomaganje Crkvi na Istoku. Nakon pripremljenih razgovora između generalnog vikara dr. Teuscha iz nad-

biskupije Köln i prelata Forstera, tajnika Njemačke biskupske konferencije, s pomoćnim biskupom dr. Weinbacherom iz Beča i prelatom dr. Kosteckym, tajnikom Austrijske biskupske konferencije, obje su biskupske konferencije u jesen g. 1971. u Fuldi, odnosno Linzu, odlučile da se programi pomoći za Crkvu na Istoku ujedine i zadrže svoje sjedište u Beču pod nazivom »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz« (Europski fond pomoći Austrijske i Njemačke biskupske konferencije) – EHF. Uredi su tog pothvata bili smješteni u zgradi mađarskog sjemeništa »Pazmaneum« u Beču.

Vodstvo je novonastale ustanove (krajem kolovoza 1971. godine) povjerenjeno prelatu Carlu Bayeru, nekoć generalnom tajniku »Caritas Internationalis – Roma«. Prelat Bayer stekao je u Biafra-Nigerijskom sukobu iskustva u organizaciji velikih programa pomoći. Svoja iskustva, svoju ljudsku veličinu i snagu te značaj svoje osobnosti ovaj je iskusni karitativni djelatnik stavio u službu EHF.

Razdoblje oblikovanja EHF u Beču završilo je smrću prelata Bayera 16. siječnja 1977. godine. Kratkoročno je nakon toga prelatu Herbertu Michelu iz Kölna povjerenjeno vođenje EHF dok nije prelat Gerhard Specht iz Paderborna na dvije godine preuzeo istu službu. U kolovozu g. 1979. prelat Wilhelm Reitzer, dotad financijski direktor Biskupije Eichstätt, naslijedio je prelata Spechta.

Naravno da je između EHF i institucije »Ostpristerhilfe«, utemeljnene od belgijskog patra Werenfrieda von Straatena, u Njemačkoj prozvanog »Speckpater«, postojala uska i uzajamna suradnja. S početka sedamdesetih godina pater von Straaten je premjestio svoj ured u Königstein i. T. i osnovao vlastitu instituciju pod nazivom »Kirche in Not – Ostpristerhilfe«. Ta je organizacija g. 1985. odobrena od Svete Stolice kao javno općecrkveno udruženje.

Koncem g. 1987. kada je prelat Reitzer otišao u zasluženu mirovinu, vodstvo EHF preuzimlje dugogodišnji dušobrižnik njemačko govorećih vjernika u Ateni i Istanbulu msgr. Hubert Wilschowitz iz dijeceze Regensburg. Pod njegovim je vodstvom došlo do preorijentacije i modernizacije EHF prema čemu je i fond oduvijek i težio.

Usporedo s osnovnom djelatnošću, EHF je podjeljivao »Verband der Diozesen Deutschalnds« (VDD) financijsku pomoć i drugim europskim zemljama. I ovo je područje rada u godinama 1981. i 1982. prenešeno na EHF. Otada su u uživanje i skrb financijskih sredstava iz budžeta EHF ušle i druge zemlje, npr. Grčka, Malta, Porugal, Španjolska i Turska.

I organizacija švicarskih katolika »Fastenopfer der Schweizer Katholiken« pridružila se g. 1988. EHF-u s financiranjem biranih projekata pomoći za braću u vjeri u socijalističkim zemljama.

»Ideja je EHF bila« – tumači Msgr. Wilschowitz – »podupirati i unaprijediti nadu i povjerenje onim kršćanima koji žive u dijaspori kao manjine npr. u Grčkoj ili Turskoj.«

Junaštvo najnovije povijesti Crkve

Pod najtežim, a pokatkad ljudski gledajući nemogućim uvjetima, uspjelo je EHF »Crkvi koja je šutjela« pružiti materijalnu i duhovnu pomoć. Tako dugo dok je vladao komunizam, morao je EHF ostati anonimn. O njegovom postojanju osim najužeg crkvenog kruga jedva da je netko i znao. Svako je javno isticanje moglo dovesti uspjeh u pitanje. Ekipa stručnjaka bdjela je s golemom pozornošću (unatoč svim pokušajima ometanja komunističkih vlastodržaca) da je pomoć dolazila u prave ruke: onima kojima je u prvom redu značila život.

Tako je nedavno, primjećuje msgr. Wilschowitz, jedan češki biskup, parafrazirajući poznate riječi povjesničara Frantiseka Palackya o staroj Austriji, rekao: »Da nije bilo EHF, trebalo bi ga izmisliti!«

U godinama komunističke strahovlade bilo je potrebno mudro i hrabro, tankoćutno ali postojano uživljavanje i osobno zalaganje da bi se došlo do potrebama Crkve u srednjoistočnoj i istočnoj Europi.

EHF je u mnogim godinama svojega rada stekao povjerenje među biskupima i višim redovničkim poglavarima. To je i nakon pada komunizma imalo golemu i odlučujuću važnost. Msgr. Wilschowitz primjećuje: »Prije dok su još vladali komunisti bilo je za biskupe važno ne samo da od nas prime materijalnu pomoć. Oni su pri svakom našem susretu bili sretni da su mogli slobodno i bez straha govoriti i iznositi svoja zapažanja. Tako se i danas ne radi samo o materijalnoj pomoći koja je tako važna. Biskupi će u situaciji slobode od vlastite države ili sa Zapada biti zasuti katkada i proturječnim prijedlozima i ponudama. Stoga oni osobito cijene to što postoji jedno mjesto gdje se poznaje situacija u njihovim zemljama, mjesto gdje mogu govoriti slobodno i gdje ih se ne želi gurnuti na ovu ili onu stranu.«

U izradbi podnesenih projekata od biskupa ili redovničkih poglavara EHF je postupao prema dobro uvježbanom načinu rada prosudbi. »Svaka je molba bila pažljivo ispitana i provjerena – nastavlja msgr. Wilschowitz – od stručnjaka (svećenika i laika), koji djelomice potječu iz srednjeistočnog prostora Europe i koji su, u svakom slučaju, bliski govoru i mentalitetu određene regije.« Posljednju su riječ u svemu izričali »izvršni odbori« (Vergabe-Ausschüsse) Njemačke i Austrijske biskupske konferencije.

U EHF uvijek se težilo izbjeći držanje i stav »bogatog ujka«. Mnogo se više nastojalo ravnati prema Evandjelju i njegovom pozivu na bratsko dijeljenje. Msgr. Wilschowitz kaže: »Pružali smo 'pomoć za samopomoć' (Hilfe zur Selbsthilfe). Podupirali smo projekte koji su služili osnovnoj pastoralnoj potrebi. S velikim poštovanjem pred svjedočanstvom vjere Crkve koja je četrdeset i više godina patila pod diktaturom ateizma, pokušavali smo se i korektivno umiješati kada su nam dolazili projekti koji su od podnositelja stajali u oštrm kontrastu s teškim životnim uvjetima običnoga puka.«

EHF je za svojeg postojanja položio temelje za novu ustanovu koja je nedavno nastala u Njemačkoj pod naslovom RENOVABIS a koja će nastaviti akciju solidarnosti katolika njemačko-govornog područja s Crkvom u srednjeistočnoj Europi.

AID WHICH MEANT LIFE

History and significance of the association »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz«

Ivan Koprek

Summary

Based on a conversation with Msgr. H. Wilschowitz, the author presents the history, principles, and significance of the charitable association »Europäischer Hilfsfond der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz« which has given material and spiritual aid to the Church and its projects during the communist regime in south-east Europe.